

MUZEUL JUDEȚEAN
DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
PRAHOVA
BIBLIOTECA

III 1685

Prof. MIHAIL VULPESCU

DIN ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ A LUI D. I. BREZEANU

MUZEUL DE ISTORIE AL JUDEȚULUI PRAHOVA

DIN ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ A LUI D. I. BREZEANU

Prof. MIHAIL VULPESCU

Încercăm prin cele ce urmează să omagiem activitatea bogată și multi-laterală a unui fiu al comunei Teișani, învățătorul Dumitru I. Brezeanu, de la a cărui naștere s-au împlinit în anul 1938, 100 de ani.

În articolul de față va fi abordat un singur aspect al prestigioasei activități desfășurată timp de șapte decenii pe ogorul școlii și al culturii de Dumitru I. Brezeanu, și anume activitatea sa publicistică, impresionantă ca volum și interesantă ca problematică.

A colaborat activ la revistele: „Viața”, editată de Vlahuță, „Neamul românesc” scoasă de Iorga, „Școala Prahovei”, „Brazda” și alte publicații care se adresau cu precădere satului, învățătorilor și țăranilor.

Articolele și lucrările publicate în aceste reviste ar face, ele singure, obiectul unei comunicări de dimensiunile celei de față; de aceea voi sublinia numai aspectul ce mi se pare esențial, și anume pledoaria înflăcărată pentru ridicarea culturală și economică a satului, apelul adresat intelectualilor din mediul rural de a se dăruii operei de luminare a țăranimii.

Și trebuie spus că a existat, în ceea ce-l privește pe D.I. Brezeanu, o strânsă legătură între vorbă și faptă. Nu s-a limitat să emită idei, ci s-a ocupat direct de punerea lor în practică. Și exemple sînt multe. A militat pentru înființarea băncilor populare și a înființat asemenea organisme economice; a militat pentru înființarea de biblioteci populare, societăți culturale și atenee populare și le-a înființat el mai întîi în satul din care s-a ridicat.

A considerat că și prin intermediul cuvîntului scris se poate contribui la luminarea maselor de obidiți, apăsăți de arendași și moșieri, și a editat pe cheltuială proprie o serie de publicații: „Teișanii” (1904), „Teleajenul” (1920), la care se adaugă „Curierul băncilor populare” (1903), primul periodic de acest fel din România. A fost unul din fondatorii publicației „Revista învățătorilor și învățătoarelor din România”, editată la Buzău. Vom începe referirile la cuvîntul scris în gazetele tipărite pe cheltuială proprie și cu majoritatea articolelor semnate de cele mai multe ori de fondator și de mult iubita-i tovarășă de viață, cu revista „Satul” al cărei prim număr apare în aprilie 1898.

Coperta cuprinde, pe lângă titlu, mențiunea „Revistă enciclopedică pentru vulgarizarea (popularizarea, n.n.) științelor utile printre săteni”. Costul unui număr era 30 de bani, iar abonamentul 3 lei pe an.

Redacția și administrația era fără îndoială în casa fondatorului (în comuna Teișani, plaiul Teleajen, județul Prahova) iar tiparul era executat de tipografia „Democratul” din Ploiești.

MUZEUL DE ISTORIE

JUDEȚUL PRAHOVA

INVENTAR NR.

10843

Inventar

10843

Articolul „Pentru ce?” semnat de D.I. Brezeanu, schițează programul, scopul acestei reviste.

Articolul citat se referă în prima parte la starea culturală a țăranului:

„Iată pentru ce, săteanul nostru, care formează — cum zic toți — talpa casei, ar vrea și el să facă multe și ar putea să facă și mai multe îmbunătățiri în traiul său, în gospodăria sa întreagă, dar nu știe. Și nu știe pentru că n-a avut de unde să învețe și ce n-a învățat cum o să știe; iar ce nu știe, cum o să facă?”. Referindu-se la intelectualii satului de atunci chemați să lumineze poporul, autorul notează: „... (ei) n-au prea fost în stare să-i dea povește și să-l ajute căci au fost și ei tot așa de săraci ca și el. Iar dac-au mai știut și ei, ce bruma au mai știut, n-au făcut căci n-au avut cu ce, ori n-au avut unde să facă”.

Autorul consideră că „bibliotecile populare și ateneul rural sînt mijloacele cele mai eficiente de culturalizare a țăranimii, iar revista își pune și inimă și suflet pentru organizarea lor”.

Deci un prim scop mărturisit al publicației în discuție era organizarea unor așezăminte de cultură satești: biblioteca și ateneul rural, căminul cultural de mai târziu.

În continuare, revista „Satul” își propunea „să scrie mult și bine tot despre nevoile și trebuințele sătenilor: să-i învețe cum să se cultive, cum să-și crească copiii, cum să facă societăți și să se folosească de ele, cum să se poarte între ei, ca să se mai lase de ale certuri și judecăți pe la judecătorii și tribunale, unde-și duc și paraua a mică; cum să-și îngrijească de sănătate, de casă, de masă... în fine de tot ce au trebuință, ca să-și croiască o viață mai bună și mai a trăi căci prea o duc amărit de tot”.

Fondatorul concepute revista „Satul” și ca un organ de presă în care țăranii să-și scrie păsurile lor:

„Sătenii mai au și ei cîte o plîngere de făcut, cîte o nevoie de adus la cunoștința aleșilor lor și a stăpînirii și dacă n-au jurnalele lor, revistele lor, n-au nici cum să o facă, căci le cam stau ușile-mpotrivă pe la cinstita *ocîrmuire* și pe la jurnalele din cele orașe”.

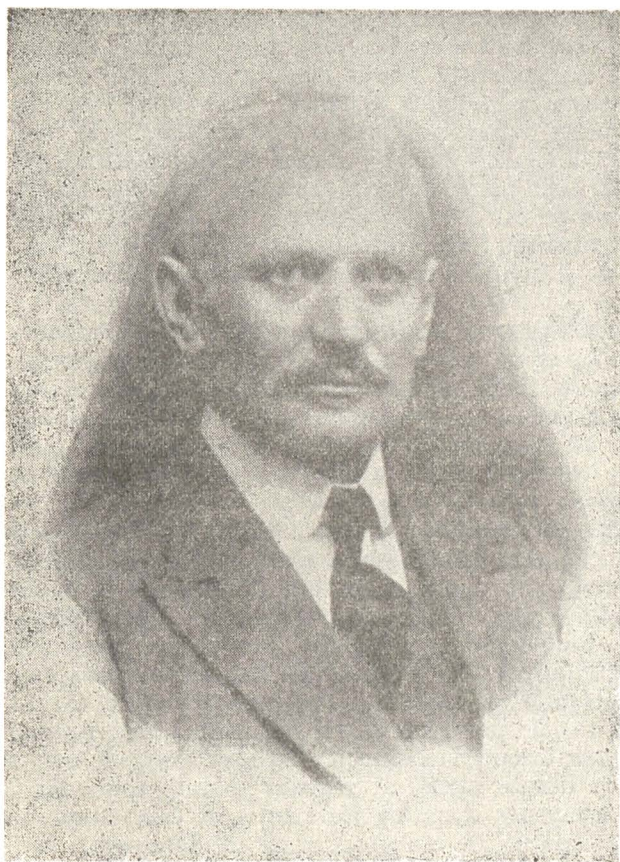
Și, ca un corolar, revista își propunea să discute și să susțină „toate trebuințele timpului de acum, pentru propășirea culturală și economică”.

Articol-program însușit, izvorît dintr-o inimă mare și menit să întreprindă vie flacăra culturii în lumea satelor. În esență programul ce și-l propunea revista era amplu și de laudă, urmărind să sprijine înființarea de instituții culturale în mediul rural, să contribuie la educarea științifică și etică a cetățenilor, să publice lucrări ale lor și să susțină interesele vitale ale acestora.

Revista a apărut timp de doi ani — 1898—1899 — și în mare măsură a urmărit îndeplinirea programului cuprins în articolul „Pentru ce?”, publicat în primul număr al revistei.

Cine cercetează această revistă întâlnește articole cu o problematică variată, ca de exemplu:

„Societățile sătenilor — folosul lor” (semnat Dumbrezeanu) în care se pledează pentru înființarea unor asociații economice ale sătenilor care să arendeze direct de la moșier pămîntul pentru a elimina pe arendaș care „o

D. I. Brezeanu

stoarce cât o are și dacă i se împlinește își ia tărtăbuțele și pleacă cu punga plină unde o găsi alta mai bună.

„Atheneul rural” (în nr. 5 și 6, august-sept. 1898) în care arată că săteanul „are nevoie acum de un puternic curent de deșteptare ca să poată fi mișcat în masă și îndrumat către progres” („Satul” nr. 5 și 6) 1898, p. 2).

El subliniază ca o necesitate stringentă existența unei instituții de cultură „care să se ocupe cu chestiuni de actualitate, să le privească dintr-un punct mai înalt de vedere, să aprofundeze știința în mersul lor către progres și să stabilească relațiuni între una și alta.

Aceasta instituție (subliniază autorul) ar fi „Atheneul rural” sau „Universitatea populară”.

În același articol sublinia că „Atheneul rural, limanul mintuirii naționale, politice și economice nu se poate înființa fără apostoli”, însă pînă la venirea și stabilirea unor asemenea cărturari pasionați luminători ai satului, D. I. Brezeanu nu vede altă soluție decît venirea unor cărturari de la oraș, cărora le adresează o patetică chemare: „descindeți voi medici, profesori, judecători, avocați, agronomi, artiști de toate branșele, voi care posedați lumina cu voi, descindeți pînă în fundul satelor noastre, cercetați nevoile, ranele poporului celui mare, operați, vindecați, luminați pe săteni, pe această gloată a națiunii pe care cu toții o numim talpa casei... studențimea universitară, această tinerime înflăcărată pentru binele național, să iasă în ajutor, să colinde satele și învățătorii le vor ieși înainte și le vor prepara calea pretutindeni”.

El concepea atheneul rural ca pe o instituție condusă de un comitet format din 5—7 oameni activi, care: „ar putea organiza un program de conferințe pe timp de iarnă, duminica și sărbătorea, cu ocaziunea bilciurilor și altor serbări populare, cu privire la toate științele folositoare” (Rev. Satul, 1898, pag. 8). El enumără ca obiective de realizat prin „Atheneul rural”: educațiunea și instrucțiunea în familie, educațiunea morală și civică, economia rurală, igiena privată și publică”.

În articolul „Bibliotecile populare” (Satul, nr. 8 și 9, 1898) pornind de la constatarea că: „De toate găsește omul mai lesne: pîine, apă, bani etc., dar idei dătătoare de viață, cunoștințe trebuincioase nu găsește nicăieri” („Rev. Satul, 1898, pag. 8 și 9). Autorul pledează pentru înființarea de biblioteci populare, îndemnînd intelectualii satului „să pună bazele bibliotecii comunale, să organizeze ședințe și săli de lectură la școală, cel puțin într-una din seri pe săptămînă, și folosul va fi apreciat, prețuit, căutat de la sine de săteni, fără să tot fie proorocit de cei ce propun aceste organizări”.

Dotarea unor asemenea biblioteci o vedea realizată mai ales prin donații și aproape în fiecare număr al revistei „Satul” apar „Mulțumiri publice” adresate unor asemenea donatori. Ca soluție de început propunea ca „acolo unde nu sînt începuturi de biblioteci, dacă 20 de amatori ar procura fiecare cîte una (cîte o carte) ar putea în schimb să le citească pe toate, împrumutîndu-le prin mijlocirea bibliotecii”.

Nu este în intenția mea să recenzez amplu conținutul revistei „Satul” și dacă totuși m-am lăsat furat de unele articole prezentate destul de larg aci, explicația nu este alta decît generozitatea ideilor cuprinse în ele, idei care în esență le vehiculăm și noi azi în dorința de a avea o participare largă

a sătenilor la activitatea căminului cultural, a bibliotecii comunale, instituții subvenționate de statul socialist, înzestrate cu tot ceea ce este necesar pentru o activitate culturală susținută.

Dacă acum 70 de ani statul burghezo-moșieresc nu acorda nici un sprijin unor asemenea instituții de cultură pentru că nu era interesat în luminarea maselor și era necesară intervenția unor oameni pasionați, inițiativa particulară a unui învățător, așa cum a făcut D. I. Brezeanu, azi statul socialist a luat pe seama sa înființarea și dotarea așezămintelor culturale care așteaptă să fie cât mai des frecventate de cetățeni, pentru că sînt ale lor și spre binele lor înființate.

Înainte de a trece în revistă și alte publicații realizate de D. I. Brezeanu, trebuie să mai menționăm și un citat din articolul „Un apel”, semnat de Maria Andreescu, pe atunci tină ră învățătoare în Teișani, iar un an mai tîrziu soția, tovarăsa de viață, a învățătorului D. I. Brezeanu.

Adresîndu-se îndeosebi învățătoarelor, autoarea scria: „Scumpelor mele colege, învățătoarelor de pretutindeni, le atrag atențiunea și mă adresez lor cu căldură să prindă condeiul în mînă și să facă tot ce-or putea, pentru îmbunătățirea soartei, pentru înălțarea morală și culturală a femeii de la sat și să răs-pîndească revista aceasta... printre amicele și cunoscutele dumnealor”.

În final, dînsa recomanda revista „Satul” ca o armă cu care să ne răz-boim cu ignoranța” (Rev. Satul/1898, p. 32).

Chiar dacă citatul nu e amplu, el demonstrează o comunicare de idei a celor ce aveau să străbată împreună drumul unei vieți pilduitoare de familie.

De fapt, revista „Satul” care i-a unit și mai mult pe tărîmul ideilor, va însera în prima pagină a numerelor 11 și 12 din febr.-martie 1899 un anunț de familie: „Dumitru I. Brezeanu și Maria Andreescu — logodiți (Teișani-Izvoarele) Văleni, 21 febr. 1899.

* * *

La 1 septembrie 1904 apare nr. 1 din „Teișanii” cu subtitlul „Foaie lunară de învățămînt și gospodărire”, „redactată de un comitet”, sub auspiciile societății „Sirius” și a băncii „Leul” din comuna Teișani.

În articolul de fond, articol program intitulat „Către teișăneni”, redacția își informează cititorii asupra țelurilor publicației, și anume: „Avem să ne ocupăm în această gazetă despre școala comunei... despre trebuințele comu-nii în genere și pe cît ne va fi cu putință vom scrie și istoricul lor, așa ca să știe și copiii cum au trăit strămoșii noștri... sfaturi vom da tuturor de chi-pul cum să facem ca noi și comuna noastră să fim totdeauna model, să fim sănătoși, curați, mulți și buni. Să facem să piară din comuna noastră certurile, vorbele de rău, dușmăniile, iar de furturi, de omoruri, de puneri de foc, de stricăciuni de holde și de livezi etc. nici să nu se mai pomenească pe pămîn-tul comunei noastre, dacă vrem să ne fie comuna de cinste...” (Teișanii” nr. 1/1904), pag. 1). În aceeași primă pagină, sub titlul „Școala” se adresează sătenilor un călduros îndemn de a-și da copiii la școală — pentru că, spune autorul „vai de omul care avînd școală în comună nu-și trimite copiii să învețe”. Articolul se continuă cu lista nominală a absolvenților școlii din Teișani între anii 1894—1904 (47 de absolvenți din care 37 băieți și 10 fete).

Articolul „Seceta și porumbul” din același număr sfătuiește țăranii să nu mănânce porumb crud și mucegăit, pentru că „cine se hrănește cu porumbul crud și mucegăit se îmbolnăvește de pîrleală sau pelagră (din iele). Și boala aceasta este așa de rea că îi silește pe bolnavi să se omoare singuri: să se înece, să se spînzure...” și-i informează pe țărani că „Banca populară „Leul” din comuna noastră” (Teișani, n.n.) a și cerut 4 vagoane de porumb, „pe care-l dă sătenilor” pe datorie, ca ei să nu fie siliți din lipsă „să-l culeagă pe al lor după cîmp crud”. (Teișanii nr. 1/1904).

Gazeta cuprinde sfaturi privind creșterea și educarea copiilor, note satirice la cei leneși și cei abonați la judecăți (ex. „Răzoarele”: „Bată-le de răzoare! Moșiile sînt ale proprietarilor și răzoarele ale avocaților. Și facem rămășag să dovedim că nu produc moșiile pentru proprietari, cît produc răzoarele pentru avocați”).

Din ultima pagină a primului număr al revistei „Teișanii”, cititorii află de constituirea, în 1902, pe lîngă școală, a societății filantropice-culturale „Sirius”, „care are de scop să adune capital cu care să ajute pe copiii săraci cu cele trebuincioase la școală. Numele de Sirius este numele unei stele, cea mai luminoasă după cer. Membrii societății depun cîte un leu pe an, banii depuși nu se cheltuiesc ci se depun la dobîndă și numai dobînda se cheltuiește”. Din aceeași notiță aflăm că în răstimp de doi ani societatea „Sirius” dobîndise un capital de 128 lei.

La 1 octombrie 1904 apare nr. 2 al gazetei „Teișanii”, în care se menționează inițiativa doctorului Victor Crășescu din Teișani de a fi înființat prima infirmerie rurală din țară și de a fi constituit în 1903 societatea filantropică „Crucea Roșie Rurală”. Articolul pledează pentru înființarea unui sp.tal sâtesc în casele donate de frații Dumitrescu-Delateișani, unde ar putea fi tratați cei 20 de pelagroși din comună, precum și bolnavii din Olteni, Homorîciu și Izvoarele.

Gazeta se ridică împotriva beției, arătînd că „Contactul îi salbăticește pe oameni, numai cînd ei se adună la cîrciumă”, publică statistica și istoricul comunei, ridică din nou problema bibliotecii comunale, care deși avea peste 400 de volume era slab frecventată și înserează în pagina a 3-a, sub titlul „De ale școalei”, reguli pentru părinți referitoare la îngrijirea copilului ce frecventează școala („să-l îmbrace pe copil ca să nu sufere de frig... să-l încălze. Hainele și încălțămînta nu trebuie să fie scumpe, dar să fie pe cît se poate de curate... Îi sfătuiește pe părinți să nu tolereze copiilor să mintă, să nu se încîrduiască pe ulițe cînd n-au ore de școală” etc. etc., sfaturi prețioase care ar prinde bine și azi pentru unii părinți care manifestă o condamnable nepăsare față de copiii lor, uitînd că principala datorie a unui părinte este binele copilului său.

Într-o rubrică satirică intitulată „Întrebări și răspunsuri”, sînt ironizați cei căzuți în patima beției. Iată doar două exemple: „Unde este centrul (mijlocul) satului?

— La cîrciumă.

— De ce?

— Pentru că la cîrciumă se dă pe față inima omului care este mijlocul (centrul) corpului și se tulbură capul și picioarele care sînt marginile...”

sau:

— „De ce se duce moș Ene pe cinci poteci acasă?

— Pentru că este dator șoseaua (prestația, n.n.) pe cinci ani în urma.” (Teișanii, anul I. nr. 2/oct. 1904, p. 4).

Și acum, un ultim popas: gazeta „Teleajenul”, foaie pentru popor, de învățămînt și gospodărire publică și privată”, tipărită la Vălenii de Munte, începînd cu ianuarie 1920, sub direcția lui D. I. Brezeanu.

Gazeta se înscrie pe aceeași linie ca și cele anterioare, adresîndu-se îndeosebi satului, rezervînd de astă dată însă mai mult spațiu grafic unor probleme de ordin economic.

Din multitudinea aspectelor interesante, cuprinse în această gazetă, am ales două și anume:

„Averea publică. Cum o respectăm noi românii” și „Politică”.

În primul articol semnat de directorul gazetei se atrage atenția asupra faptului că „în avutul public avem fiecare dintre noi cîte o mică pîrticică, s-a făcut cu banul nostru al tuturor. Atunci (se întreabă autorul) de ce nu avem milă, de ce să nu-l cruțăm, de ce să nu-l ocrotim chiar”, întrebări deosebit de actuale și azi la adresa celor care degradează bunurile obștești, își însușesc fără rușine din averea obștească, dar cu bunurile lor personale sînt deosebit de grijulii, zgîrciți chiar. Ca exemplificare, autorul scrie în continuare: „Există un pod de piatră peste un rîu? Dacă piatra ascute bine, toți ne ascuțim bricegele și cuțitele pe parapetul podului și în 3—4 ani parcă l-au ros svîrcolacii. Ce să mai vorbim despre bieții pomi sădiți pe marginea drumurilor, ca să ne dea aer sănătos și umbră pe arșița de vară! Ori lăsăm copiii să se dea huța pe ei, ori facem bețe pentru apărut de cîini, ori restee la juguri, or cîte de toate; iar pomii pe marginea drumurilor în Țara Românească nu s-or mai prinde”.

În articolul „Politica” este satirizată „Liga poporului,” fracțiune de orientare averescană. Autorul notează: „A fost multă țărănime de prin satele vecine. Oratorii au pomenit neîntreput numele generalului Averescu. Țărănimea se adunase însă ca să-l vadă”, și articolul se încheie cu o fină ironie care înglobează o mare doză de sarcasm la adresa trepădușilor de atunci: „din discursuri (țărani, n.n.) au înțeles numai că dacă generalul ar lipsi din fruntea ligii, liga n-ar mai face două parale”.

* * *

S-ar cuveni ca în acest final de comunicare să formulez unele concluzii asupra activității publicistice a lui D. I. Brezeanu, cerință necesară dar dificilă de realizat în dimensiunile unei comunicări, de aceea voi creiona unele aspecte fără a avea pretenția unei concluzionări definitive.

Dumitru I. Brezeanu a fost un spirit novator, un om pasionat care și-a dedicat întreaga sa viață ridicării satului românesc de altă dată. Că această emancipare el a văzut-o mai ales pe calea culturalizării țărânimii și nu pe calea revoluției sociale, explicația rezidă în faptul că acest cărturar a ales arma ce îi era la îndemînă, pledînd cu ardoare pentru școlarizarea copiilor, lăudînd părinții care-și dau copiii la școală, pentru a nu-i lăsa „orbi cu ochi” (Teișanii nr. 1 sept. 1904, p. 2), susținînd cu pasiunea caracteristică sufleteilor mari înființarea unor așezăminte de cultură satești ca Atheneul rural și biblioteca satească.

Ca publicist, D. I. Brezeanu a fost și fondator și autor al revistei și gazetelor inițiate de el și ceea ce te impresionează în mod deosebit este sinceritatea cu care pune la inimă problemele satului, în toată diversitatea lor și consecvența cu care a căutat soluția fiecărei probleme. Acest înaintemergător al unor idei ce se aplică azi sub soarele luminos al socialismului și demnității umane, poate fi considerat un clarvăzător și ca el — fără a-i scădea din merite — au fost mulți slujitori ai școlii și exemplul lor este demn de urmat.

Esențialul, după părerea mea, în activitatea de publicist a venerabilului dascăl, nu-l reprezintă sacrificiul material, banii investiți în realizarea publicațiilor amintite, ci investiția cealaltă care nu are echivalent în aur, investiția de suflet, de inimă și inteligență pe care el a făcut-o cu atîta dăruire. O asemenea pasiune și căldură trebuie să ne însuflețească și pe noi cei din generațiile mai tinere, cu atît mai mult cu cît noi nu mai avem azi de îndurat disprețul ciocoiesc al bogătanilor, al logofeților și arendașilor, cu atît mai mult cu cît problemele de bază materială le asigură cu atîta grijă partidul și statul nostru; cu atît mai mult cu cît satul de azi cooperativizat este cu mult evoluat din punct de vedere economic și cultural față de satul de ieri.

Iată de ce omagiem sincer și cu admirație activitatea rodnică de șapte decese a învățătorului D. I. Brezeanu și prin el pe toți acei ce-au dăruit din suflul lor o fărîmă de lumină acestui popor de oameni harnici, cinstiți și talentați

Leit